

Pregraduální příprava komunikativně kompetentního učitele pro primární stupeň ZŠ na PdF UHK

(Jak se stát komunikativně kompetentním učitelem primárního stupně ZŠ)

Věra Kotková, Vladimíra Hornáčková

Pedagogická fakulta, Univerzity Hradec Králové

Klíčové slova : Komunikace, kompetence-diagnostické a hodnotící, kompetence osobní seberegulace, prosociální, reflexe vlastní činnosti, informační kompetence, mikrovýstup.

Pro učitele je potřebné věnovat pozornost zejména pedagogické komunikaci, která je důležitou profesní přípravou.

V interakci učitele a žáka vystupují do popředí pedagogické, psychologické a sociální aspekty. Na žáka a studenta má vliv pedagogická osobnost učitele, jeho zkušenosti a vědomosti, povahové a charakterové vlastnosti, zájmy, vystupování, oblečení a řečový projev.

Pregraduální příprava komunikativních dovedností v primárním vzdělávání na PdF UHK se vyučuje v pátém semestru dvouhodinovou týdenní dotací a má podobu samostatného předmětu Sociální komunikace.

Cílem výuky je utvářet u studentů kultivovaný projev adekvátní dětem mladšího školního věku a získávat potřebné pedagogické kompetence.

Vlastní výuka probíhá ve formě cvičení ve skupinách po patnácti až dvaceti studentech. Obsahová náplň koresponduje s ostatními předměty jako s psychologií, pedagogikou, jednotlivými výchovami a to nejvíce dramatickou. Je zaměřena na rozvoj schopností dechových, řečových a hlasových. Při práci jsou využívány texty říkanek, říkadel, pohádek, jazykolamů. Pohybové schopnosti se dotýkají správného držení těla a chůze s využitím neverbální komunikace.

Základy sociálního kontaktu, výchovu k citu a empatii pro vhodnou pedagogickou komunikaci si mají možnost studenti vyzkoušet v improvizálním jednání s jinou osobou.

Tvořivé improvizace jsou velmi vhodnou formou, při které studenti odstraňují své zábrany a stávají se otevřenějšími a flexibilními v komunikaci.

Realizace modelových situací umožňuje studentům simulovat profesní chování, ovládnout základní pohybové a mimoslovní výrazové prostředky a nastartovat sebepoznávací

a seberegulační momenty. Studenti pojmenovávají, analyzují a reflektují základní znaky svého i cizího jednání.

K procvičování kompetence sebepoznávání, seberegulace neboli regulace vlastní činnosti dostávají studenti test na uvědomění si své komunikace. Test obsahuje otázky typu: Mluvím dobře?, Jak to mám říci?, Proč neodpověděl?, Nerozuměl jsem mu., Nemluvím už dlouho?. Otázky jsou zaměřeny na uvědomění si svých problémů v komunikaci. Studenti přirozenou sebereflexí docházejí k sebepoznání, sebehodnocení a vlastně sami sebe diagnostikují.

Do vysokoškolského přípravy zařazujeme nové formy a metody výuky. Například metodu simulace, trénink senzibility, hru rolí, mikrovyučování atd..

Ke zkvalitnění výuky a k dosažení informační kompetence využíváme nejenom práci s odbornou literaturou, ale i moderní audiovizuální techniku. Při rozboru videozáznamu studenti mohou hodnotit a uvědomovat si různé nedostatky ve své verbální i neverbální komunikaci, opakovaně se vracet, pozorovat a hodnotit pedagogické jevy atd..

Preferujeme dialogickou metodu a to z toho důvodu, že vyžaduje od učitele i žáků jasné a srozumitelné vyjadřování, společenské vystupování a pohotovost reagovat na podněty. Otázka je základním stavebním prvkem verbální pedagogické komunikace, je impulzem k činnosti, k přemýšlení, podnětem k aktivizaci. Studenti si zkouší, jak s dotazovaným navázat kontakt, jaké klást otázky a empaticky zjišťují, zda dotazovaný dokáže sdělit, nač se táží. Během pedagogické praxe mají za úkol například pozorovat jaký typ otázek převládá v komunikaci učitele se žáky - jestli jsou kladeny otázky otevřené nebo více uzavřené nebo otázky řečnické. Také si všímají jaké postřehli reakce učitele na odpovědi žáků například bez povšimnutí, s formálním pojetím, s podstatným rozvinutím tématu nebo s odklonem od původního tématu

Zkušenosti získané v předmětu sociální komunikace studenti využívají právě v rámci pedagogické praxe, jak pozorováním výuky na ZŠ a zaznamenáváním postřehů do svého Pedagogického sešitu, tak přímo audionahrávkou rozhovoru s vybraným žákem.

Během pedagogické praxe v situacích ve vyučování probíhá interakce a komunikace.

v přítomnosti charakteristických aspektů jako jsou : klid,takt,citlivý přístup,pohoda, vzájemná důvěra, orientace na pozitivní jevy, stránky a vlastnosti, tolerance,snaha o porozumění ostatním, trpělivost a objektivita. Studenti mají za úkol reflektovat a vyplňovat do tabulky/viz. níže/ jednotlivé aspekty během jednoho týdne.

Sociální a pedagogická komunikace

	Klid	takt	citlivý přístup	pohoda	vzáj. důvěra	orient. na pozitiva	tolerance	snaha o porozumění	trpělivost	objektivita
Pondělí										
Úterý										
Středa										
Čtvrtek										
Pátek										

Vysvětlivky: / = ano

- = ne

° = nedokážu se vyjádřit

Závěrem

Seznámili jsme s jedním modelem sociálně komunikativní přípravy, jehož nepřehlédnutelným znakem je zaměřenost na individuální rozvoj studenta za akceptování jeho seberozvojových tendencí.

Současné období provází neustálé hledání optimálního kurikula a efektivních nácvikových metod. Učitelská příprava také hledá nové inovované postupy, kterými by došlo ke zvýšení kvality pregraduálního učitelského vzdělávání. Jednou z cest je přibližování se ke studentskému individu, poznávání jeho názorů, postojů a představ, které si vytváří v průběhu své profesionalizace.

Literatura :

Křivohlavý,J.:*Povídej - naslouchám*. Praha, Návrat 1993

Lewis,D.: *Tajná řeč těla*. Praha, Victoria Publishing 1995

Mareš,J.-Křivohlavý,J.: *Komunikace ve škole*. Brno, MU 1995

Nelešovská,A.: *Pedagogická komunikace*. Olomouc, UP 2002

Svatoš,T., Kotková, V.: *Sociální a pedagogická komunikace*.

Hradec Králové, Gaudeamus 1998

Šimoník,O. : *Úvod do školní didaktiky*. Brno, MSD 2003

Autorky :

Mgr. Věra Kotková, Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové

Ústav pedagogiky a psychologie pro primární vzdělávání

e-mail: vera.kotkova@uhk.cz

PaedDr. Vladimíra Hornáčková, Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové

Ústav pedagogiky a psychologie pro primární vzdělávání

e-mail: vladimíra.hornackova@uhk.cz

